

6. Нікітченко І. Споживчі кредити на придбання товарів різко подорожчали [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http:// www.prostobank.ua](http://www.prostobank.ua)
7. Резніченко Є. Огляд ринку споживчого кредитування за 2010 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http:// www.prostobank.ua](http://www.prostobank.ua)
8. Резніченко Є. «Більше» не означає «краще»: огляд ринку споживчого кредитування за 2011 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http:// www.prostobank.ua](http://www.prostobank.ua)
9. Римар С. Споживчий кредит – підвищення життєвого рівня споживачів [Текст] / С. Римар // Банківська справа. – 2010. – № 4. – С. 16-20.
10. Харламов П. Как и у кого оформит кредитку во время кризиса [Текст] / П. Харламов // Деньги. – 2009. – № 1. – С. 17-19.

Надійшла 07.02.2012; рецензент: д. е. н. Нижник В. М.

УДК 657.37:336.71 (045)

О. М. ДЗЮБА

Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПРОЗОРОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ ЗА ДОПОМОГОЮ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ: ПРАВОВИЙ ТА ОБЛІКОВИЙ АСПЕКТИ

Стаття присвячена таким складовим забезпечення прозорості інформації про діяльність банківської установи як показники фінансової звітності, її складання відповідно до вимог вітчизняного законодавства та міжнародних стандартів фінансової звітності, особливостям оприлюднення банківської фінансової звітності та проведення обов'язкової аудиторської перевірки.

Paper is devoted to this part of ensuring transparency of information about the activities of banking institutions as indicators of financial reporting and its preparation in accordance with national legislation and international financial reporting standards, disclosure of the peculiarities of the banking financial reporting and mandatory audit.

Ключові слова: банківська установа, фінансова звітність, річний звіт, аудит, аналіз, користувачі звітності, міжнародні стандарти фінансової звітності.

Постановка проблеми. Процес реформування діяльності вітчизняних банківських установ пов'язаний з вимогою часу і процесом загального реформування вітчизняної облікової системи у відповідності до міжнародних стандартів і триває від здобуття Україною незалежності до сьогоднішнього дня. Вхідження України у світовий простір вимагає значних перетворень в економіці країни і, відповідно, приведення у відповідності до стратегічних вимог загальної системи бухгалтерського обліку та звітності, що призвело до реформування бухгалтерського обліку в країні, і зокрема, в кінці 90-х, до реформи обліку в банківській системі.

Реформування банківської сфери надало можливості банкам налагодити співпрацю з іноземними банками, однак підвищило вимоги до результатів діяльності банківської установи та інформування про них зовнішніх та внутрішніх користувачів.

Стан вивчення проблеми. Незважаючи на наявність досить великої кількості дискусійних питань стосовно складання банками фінансової звітності, правове поле щодо регулювання цього невпинно рухалося до законодавчого закріплення застосування МСФЗ в Україні, особливо в частині їх використання при складанні фінансової звітності вітчизняними банківськими установами.

Мета дослідження. Метою статті є аналіз забезпечення інформаційної прозорості діяльності банківських установ за допомогою показників фінансової звітності, процесу її складання, перевірки та оприлюднення, а також окреслення можливих напрямів їх вдосконалення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичним та практичним питанням особливостей складання, аудиторської перевірки та оприлюднення фінансової звітності, в тому числі у відповідності до міжнародних стандартів фінансової звітності присвячено достатню кількість наукових праць та публікацій вітчизняних та зарубіжних авторів, серед яких можна виділити праці Л.М. Кіндрацької, В.І. Ричківської, О.А. Нужної, М.Й. Маліка та інших. Однак, недостатнім залишається дослідження питання аналізу інформаційної прозорості діяльності банківських установ, а також доступності інформації, наведеної в фінансовій звітності банків широкому колу користувачів.

Викладення основного матеріалу. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» містить визначення міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ), які трактуються як прийняті Радою з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку документи, якими визначено порядок складання фінансової звітності [1].

Слід зауважити, що до МСФЗ включаються безпосередньо міжнародні стандарти фінансової звітності, міжнародні стандарти бухгалтерського обліку, інтерпретації розроблені Комітетом з інтерпретації міжнародних стандартів фінансової звітності.

З набуттям чинності останніх змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» МСФЗ стають не тільки базою для розробки національних стандартів бухгалтерського обліку, а будуть обов'язковими до безпосереднього застосування низкою вітчизняних суб'єктів господарювання, серед яких зазначені також банки. Як видно норми статті 121 ЗУ «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» насамперед зобов'язали застосовувати Міжнародні стандарти фінансової звітності всіх учасників фінансового ринку, які з 1 січня 2012 року складатимуть фінансову звітність та консолідовану фінансову звітність безпосередньо за МСФЗ, тобто за вимогами та правилами, зрозумілими іноземним інвесторам та партнерам. При цьому частина з перелічених в законі суб'єктів уже сьогодні повністю або частково застосовують МСФЗ під час підготовки своєї річної фінансової звітності.

У контексті згаданих вище документів Національним банком України як активним учасником відповідних процесів було розроблено власні програми реформування обліку й звітності. Першим документом, що започатковував реформу, був наказ від 03.08.1992 р. № 46 "Про організацію роботи по переходу банків України на міжнародну систему бухгалтерського обліку і статистики". Наступного року цей наказ було скасовано, натомість прийнято наказ від 13.08.1993 р. № 82 "Про організацію роботи по переходу України на міжнародні стандарти бухгалтерського обліку і статистики", яким детальніше й повніше окреслено заходи, спрямовані на виконання програми реформування обліку, і визначено часові рамки їх запровадження – 1995 рік [2].

Відповідно до проведених заходів, починаючи з 1 січня 1998 р. усі банківські установи ведуть фінансовий бухгалтерський облік і складають фінансову звітність за міжнародними стандартами бухгалтерського обліку.

Суть реформування бухгалтерського обліку в банківській системі України полягає в забезпеченні достовірної економічної інформації про реальну вартість активів банку, їхню ризикованість і прибутковість і, відповідно, реальну вартість капіталу банку, і відповідно прозорості діяльності банківської установи, розробки концептуально нових методологічних нормативно-правових документів, що регламентують порядок бухгалтерського обліку фінансових інструментів за міжнародними принципами, а також розроблено порядок складання й структури фінансових звітів [3].

Однак необхідно відмітити, що якщо говорити про банківські установи, то за нормами частини 1 статті 68 Закону України «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.2000 р. № 2121-III банки організовують ведення бухгалтерського обліку відповідно до внутрішньої облікової політики, розробленої на підставі правил, встановлених Національним банком України відповідно до міжнародних стандартів бухгалтерського обліку [4]. У свою чергу, у статті 41 Закону України «Про Національний банк України» від 20.05.99 р. № 679-XIV зазначено, що НБУ встановлює обов'язкові для банківської системи стандарти та правила ведення бухгалтерського обліку і фінансової звітності, які відповідають вимогам законів України та МСФЗ [5]. При цьому Інструкцію «Про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків України» № 480 від 27.12.2007 р. розроблено НБУ вже відповідно до вимог МСФЗ. Тому для банків складання фінансової звітності та консолідованої фінансової звітності із застосуванням МСФЗ не є новацією.

Аналіз нормативно-правових актів стосовно складання банками фінансової звітності доводить, що реформування його процесу має складну історію, оскільки за часи незалежності були прийняті наступні нормативно-правові акти:

- Постанова Правління Національного банку України від 23.11.99 № 569 «Про затвердження Інструкції до складання річного фінансового звіту комерційного банку» (втратила чинність);
- Постанова Правління Національного банку України від 26.12.2001 № 545 «Про затвердження Інструкції про складання річного фінансового звіту банків України» (втратила чинність);
- Постанова Правління Національного банку України від 05.10.2001 № 422 "Про затвердження Інструкції про консолідацію фінансової звітності банків України" (втратила чинність);
- Постанова Правління Національного банку України від 12.11.2002 № 431 "Про затвердження Інструкції про складання проміжної (квартальної) фінансової звітності банків України" № 922/7210 (втратила чинність);
- Постанова Правління Національного банку України від 20.08.2003 № 354 "Про затвердження Змін до Інструкції про складання проміжної (квартальної) фінансової звітності банків України (втратила чинність);
- Постанова Правління Національного банку України від 03.12.2003 № 518 "Про затвердження Інструкції про порядок складання річного фінансового звіту в банках України" (втратила чинність);
- Постанова Правління Національного банку України від 03.12.2003 № 519 "Про затвердження Змін до Інструкції про консолідацію фінансової звітності банків України" (втратила чинність);
- Постанова Правління Національного банку України від 19.05.2004 № 225 "Про затвердження Змін до Інструкції про складання проміжної (квартальної) фінансової звітності банків України" (втратила чинність);
- Постанова Правління Національного банку України від 07.12.2004 № 598 «Про затвердження Інструкції про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків України» (втратила чинність).

При цьому перше задування застосування МСФЗ банками при складанні звітності, з метою забезпечення реальної фінансової звітності розпочинається з Інструкції, затвердженої в 2004 році.

На сьогоднішній день банки розкривають інформацію про свою діяльність на основі МСФЗ відповідно до Інструкції № 480, з урахуванням вимог рішення ДКЦПФР від 31.11.2010 р. № 1780.

Крім іншого, відповідно до частини 4 статті 14 ЗУ «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» передбачається обов'язкове оприлюднення річної фінансової звітності та річної консолідованої фінансової звітності суб'єктами фінансового ринку, в тому числі банками, які вже на даний час виконують цю норму закону.

Оприлюднювати річну фінансову звітність необхідно разом з аудиторським висновком не пізніше 30 квітня року, наступного за звітним, шляхом розміщення на власному веб-сайті з опублікуванням у періодичних або неперіодичних виданнях.

Однак, відповідно до чинної на сьогодні Інструкції № 480 річну фінансову звітність та консолідовану звітність банки зобов'язані опубліковувати в періодичних виданнях або поширювати у вигляді окремих друкованих видань у строк до 1 червня року, наступного за звітним. Це пов'язане з тим, що строк подання фінансової звітності встановлюється для підприємств КМУ, а для банків – НБУ

Затвердження інструкції № 480 було здійснене, у зв'язку з прийняттям нового Міжнародного стандарту фінансової звітності, внесенням змін до чинних МСФЗ, вимоги якої банки зобов'язані виконувати починаючи зі складання, подання та оприлюднення квартальної фінансової звітності за I квартал 2009 року, річної та консолідованої фінансової звітності за 2008 рік.

Однак застосування МСФЗ у вітчизняній практиці пов'язане з деякими проблемами пов'язаними в першу чергу з тим, що на сьогодні відсутній чіткої інструментарій для бухгалтерів щодо практичного застосування вимог МСФЗ для складання фінансової звітності. Сюди відноситься формат звітності, який необхідно застосовувати, рекомендації з першого застосування МСФЗ, порівняння національних та міжнародних стандартів для кращого розуміння вимог останніх, роз'яснення специфічних норм визначених МСФЗ, термінології, наявність методик трансформації фінансової звітності та методик аудиту звітності складеної за МСФЗ та інші. Для адекватного застосування МСФЗ необхідно розробити нормативне забезпечення з бухгалтерського обліку, що є важливим завданням, яке покладається на Міністерство фінансів України та Національний банк України. Для його успішного виконання необхідне також залучення фахівців не лише регуляторних органів, а й науковців та практиків, а також членів професійних організацій.

Законодавчі зміни, що відбулися останнім часом в плані реформування бухгалтерського обліку, є лише першим кроком до запровадження застосування МСФЗ в Україні. Ці зміни потребують невідкладного здійснення ряду заходів на всіх рівнях ієрархії інституціонального забезпечення запровадження МСФЗ, успішна реалізація яких в результаті має сприяти поступовому входженню України до країн, що мають методологічний вплив на розвиток глобальної системи бухгалтерського обліку. Це дасть можливість врахувати національні інтереси та інституціональні особливості розвитку вітчизняної економіки в плані більш привабливого та достовірного висвітлення цінностей притаманним вітчизняній економіці [3].

В загальному до основних результатів реформування облікової системи банківських установ можна віднести: введення нових форм звітності; впровадження нових методик обліку фінансових інструментів, міжнародне визнання українських банків; сприяння розвитку фінансових ринків шляхом надання користувачам зрозумілої фінансової інформації; посилення банківського нагляду; розвиток внутрішнього банківського контролю; удосконалення та підвищення ефективності операційних процедур банків; розвиток внутрішнього аудиту в банках тощо.

За результати вищевикладеного можна зазначити, що наступне вдосконалення системи бухгалтерського обліку та звітності банківських установ зводиться до таких основних напрямків як удосконалення нормативної бази для відображення операцій банків відповідно до міжнародних стандартів; підвищення кваліфікації працівників, удосконалення та розробка нових програмних продуктів стосовно автоматизації бухгалтерського обліку в банках та проведення аудиту, розробка нових та удосконалення діючих форм управлінської звітності з урахуванням вимог керівництва банку.

Комплексного результату при забезпеченні інформаційної прозорості діяльності банківських установ можна досягти через такі взаємопов'язані елементи, як фінансова звітність та її аудит.

Якщо допустити, що формулювання вимог до проведення обов'язкового аудиту може бути не чітким, це призведе до ймовірності конфліктів між банком і аудитором та суттєвого зниження інформаційної цінності як самої фінансової звітності, так і аудиторського висновку.

Інформаційна прозорість може бути досягнута лише за умови ефективного застосування принципу повного та своєчасного розкриття всієї суттєвої інформації необхідної для користувачів звітності для прийняття ефективних управлінських рішень.

Фінансова звітність банківських установ є невід'ємною частиною річного звіту банку.

Відповідно до міжнародних стандартів формат річного звіту повинен бути ясным і зрозумілим, крім того інформація наведена в ньому повинна відповідати основним вимогам, що висувуються до інформації, а саме: зрозумілість, доречність, надійність, нейтральність, обачливість, зіставність.

На жаль, як правило, річні звіти банків є скоріше складовою їх іміджу ніж інформативною її

частиною, оскільки вони об'єднують стратегічні цілі управління, маркетингові пропозиції та спробу довести до користувачів необхідну їм інформацію. Працівники банку, що готують необхідну інформацію, більше зусиль концентрують на описовій частині річного звіту, відводячи важливій інформації неспроможну роль.

Однією з актуальних проблем складання фінансової звітності банків є формування приміток, склад яких має відповідати принципу повного висвітлення.

Фінансова звітність через величезний обсяг додаткової інформації стає незрозумілою, її важко інтерпретувати, порівнювати, конкретизувати – дані часто завуальовані відволікаючими деталями, що призводить до втрачання звітністю своєї першочергової мети.

Крім того фінансова звітність містить невелику кількість інформації, вона звичайно є важливою і повинна доповнювати основні звітні дані, що виражається за допомогою згрупованих даних, у вигляді таблиць, діаграм та прогнозів.

Прогнози, що містять річні звіти суттєво впливають на прийняття рішень користувачами інформації, однак, як правило, не відображають історичну та поточну інформацію.

Річні фінансові звіти містять значну кількість невеликої інформації, однак в інструкції про складання фінансових звітів не окреслено параметри та обсяги висвітлення невеликої інформації, що призводить до того, що користувачі інформації витрачають свій час на інтерпретацію звітів.

Крім того, витрати на підготовку річних звітів суттєво зростають, а саме витрати на збір та обробку інформації, проведення аудиту, доведення інформації до користувачів.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Підводячи підсумок дослідження, варто зазначити, що фінансова звітність являє собою основне джерело задоволення загальних інформаційних потреб широкого кола користувачів, її прозорість відіграє основну роль в справі забезпечення довіри до показників фінансової звітності, однак за умови, що обов'язковим є проведення її аудиту. На жаль, вітчизняна система не досконала і фінансова звітність за МСФЗ використовується для надання інформації для користувачів (як правило, інвесторів та кредиторів), а за національними стандартами використовується в основному органами державного управління, контролю та статистики.

Література

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.99 р. № 996-XIV;
2. 10-річчя впровадження Міжнародних стандартів фінансової звітності в банках України: досвід, результати, перспективи [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ufpaa.org/ua/news/archive/2007/?pid=518>;
3. Ричаківська В. Перехід банківської системи України на міжнародні стандарти бухгалтерського обліку: практика, проблеми, перспективи [Електронний ресурс] / Ричаківська В. – Режим доступу : http://ufin.com.ua/analit_mat/gkr/064.htm ; Ричаківська В.
4. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III.
5. Про Національний банк України : Закон України» від 20.05.99 р. № 679-XIV.
6. Інструкція про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків України, затверджена постановою Правління НБУ від 27.12.2007 р. № 480.

Надійшла 07.02.2012; рецензент: д. е. н. Нижник В. М.

УДК 005.57: 336.717(043.2)

О. А. РОЗКОШНА

ДВНЗ „Українська академія банківської справи Національного банку України”, м. Суми

УПРАВЛІННЯ КОМУНІКАЦІЙНИМИ ПРОЦЕСАМИ У БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВАХ

Розглянуті і узагальнені проблеми управління комунікаційними процесами в сучасних банківських установах та шляхи їх подолання, які базуються на таких важливих аспектах, як забезпечення якості інформаційного повідомлення, належні умови його прийому, підтримки цілісності організаційних комунікаційних зусиль щодо досягнення успіху організації.

This article deals with the problem of the peculiarities of modern banks communication processes management in the line of ensuring effective communication systems that must always improve according to the changes in business environment.

Ключові слова: управління, комунікації, процеси, банки, бізнес

Вступ

Українські банки постали перед вирішенням проблеми стосовно постійного інформування населення і зацікавлених організацій про своє існування, про послуги, які надаються. Сьогодні вимагає від банку піклування про формування в суспільній думці позитивного відношення до своєї діяльності, що, у